

MỘT SỐ YÊU CẦU VỀ PHẨM CHẤT VÀ NĂNG LỰC CỦA ĐỘI NGŨ CỘNG TÁC VIÊN HƯỚNG DẪN LÂM SÀNG TẠI CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC Y CỦA VIỆT NAM

NGUYỄN QUỐC ĐẠT

Trường Đại học Y khoa Vinh
Email: caoquocdat@gmail.com

Tóm tắt: Cộng tác viên hướng dẫn lâm sàng là đội ngũ người lao động có tính chất đặc thù, vừa là thầy thuốc vừa là thầy giáo. Chính vì vậy, có nhiều vấn đề đặt ra cho công tác quản lý cộng tác viên hướng dẫn lâm sàng, đặc biệt là phát triển đội ngũ này đủ về số lượng, đồng bộ về cơ cấu và đảm bảo về chất lượng. Bài viết tập trung phân tích một số yêu cầu về phẩm chất và năng lực của đội ngũ cộng tác viên hướng dẫn lâm sàng tại các trường đại học y của Việt Nam.

Từ khóa: Phẩm chất; năng lực; cộng tác viên hướng dẫn lâm sàng; trường đại học y.

(Nhận bài ngày 30/5/2016; Nhận kết quả phản biện và chỉnh sửa ngày 08/6/2016; Duyệt đăng ngày 27/7/2016).

1. Đặt vấn đề

Cộng tác viên hướng dẫn lâm sàng (CTVHDLS) là đội ngũ người lao động có tính chất đặc thù, vừa là thầy thuốc vừa là thầy giáo. Vì vậy, với tư cách là thầy thuốc, họ phải có thái độ phù hợp với người bệnh, người nhà bệnh nhân và đồng nghiệp; trên cơ sở nắm vững kiến thức khoa học cơ bản, y cơ sở và kiến thức chuyên môn thuộc lĩnh vực mình phụ trách. Đồng thời, với tư cách là thầy giáo, đội ngũ CTVHDLS phải nắm vững kỹ thuật dạy học ở bậc Đại học, từ đó biết lựa chọn các phương pháp dạy học phù hợp với đặc thù bài giảng, khả năng nhận thức của sinh viên (SV); kết hợp với khả năng hướng dẫn SV biết nghiên cứu khoa học y học. Bên cạnh đó, nghề dạy học cũng đòi hỏi người CTVHDLS phải am hiểu tâm lý và nhân cách SV, biết động viên, khích lệ và chia sẻ, đồng cảm với các em.

Như vậy, đội ngũ CTVHDLS phải đảm bảo các yêu cầu của nghề thầy thuốc, các yêu cầu của nghề thầy giáo (giảng viên hướng dẫn thực hành bậc Đại học). Chính vì những yêu cầu rất cao và khắt khe nêu trên đã đặt ra rất nhiều vấn đề cho công tác quản lý đội ngũ này, đặc biệt là phát triển đội ngũ này đủ về số lượng, đồng bộ về cơ cấu và đảm bảo về chất lượng.

2. Một số yêu cầu về phẩm chất và năng lực của đội ngũ cộng tác viên hướng dẫn lâm sàng tại các trường đại học y ở Việt Nam

2.1. Cộng tác viên hướng dẫn lâm sàng trước hết là thầy thuốc

Với tư cách là người thầy thuốc, CTVHDLS phải hội tụ đủ những yêu cầu sau đây về phẩm chất và năng lực:

2.1.1. Có thái độ phù hợp trước đồng nghiệp, người bệnh, người nhà bệnh nhân và sinh viên

Đối tượng nghề nghiệp của CTVHDLS bao gồm: Người bệnh, người nhà bệnh nhân, đồng nghiệp và SV thực tập lâm sàng. Đó là mối quan hệ giữa con người với con người. Do đó, thái độ ứng xử và giao tiếp giữa CTVHDLS với các đối tượng nghề nghiệp của mình có vai trò rất quan trọng, góp phần quyết định đến hiệu

quả công việc của họ và tạo ra môi trường làm việc thân thiện và gần gũi. Nếu CTVHDLS xây dựng được mối quan hệ này trên cơ sở tôn trọng nhân cách, nhân phẩm của các đối tượng nghề nghiệp sẽ tạo nên các điều kiện thuận lợi để người CTVHDLS hoàn thành tốt nhiệm vụ của mình: Vừa chăm sóc sức khỏe, điều trị cho bệnh nhân vừa giúp SV hoàn thành nhiệm vụ thực tập lâm sàng với hiệu quả cao nhất. Ngược lại, với lối ứng xử thô lỗ, thiếu công bằng, thiếu sự tôn trọng thì nhiệm vụ chăm sóc và điều trị bệnh nhân sẽ rất khó khăn, thậm chí trong những trường hợp nhạy cảm còn gây nên hậu quả nghiêm trọng.

CTVHDLS trong mối quan hệ với đồng nghiệp phải có thái độ tôn trọng, sẵn sàng phối hợp và giúp đỡ đồng nghiệp để thực hiện nhiệm vụ được giao một cách hiệu quả. Bên cạnh đó, họ cũng phải thể hiện thái độ thẳng thắn, có ý thức phê bình và tự phê bình, cùng giúp nhau tiến bộ, sẵn sàng chia sẻ khó khăn, đồng viên khích lệ đồng nghiệp. Từ đó xây dựng tinh thần đoàn kết trong nội bộ khoa, bộ môn tại bệnh viện.

Trong mối quan hệ với người bệnh và người nhà bệnh nhân, với tư cách là thầy thuốc, CTVHDLS phải biết chia sẻ, đồng cảm với bệnh nhân, trung thực, không vụ lợi cá nhân, tinh thần và thái độ làm việc nghiêm túc và chuyên nghiệp, phải thực sự thể hiện "Lương y như từ mẫu" đúng như lời dạy của Chủ tịch Hồ Chí Minh. Với người nhà bệnh nhân, họ luôn có thái độ sẵn sàng giúp đỡ, hướng dẫn, phối hợp; biết cách động viên, khuyến khích họ vượt qua khó khăn, vất vả để chăm sóc người bệnh.

Trong thời gian gần đây, báo chí và các phương tiện truyền thông đã phản ánh ứng xử không phù hợp thậm chí vi phạm pháp luật của bệnh nhân và người nhà bệnh nhân đối với cán bộ y tế (chửi, mắng, đánh, chém...). Tuy nhiên, đội ngũ cán bộ y tế vẫn thể hiện được sự chuyên nghiệp, tận tâm và trách nhiệm đối với bệnh nhân; sự mềm mỏng, khéo léo đối với người nhà bệnh nhân. Thực tế, tại một số khoa cấp cứu hồi sức của các bệnh viện,

sau khi có những ứng xử, thiếu văn hóa, người nhà bệnh nhân đã chủ động gặp bác sĩ, y sĩ, y tá để xin lỗi, nhận khuyết điểm vì đã nóng vội, quy kết không đúng mực của bản thân.

Họ phải coi SV như những đồng nghiệp tương lai, giúp đỡ, hướng dẫn các em trên tinh thần nghiêm túc và chuyên nghiệp nhất, từng bước chỉ bảo, động viên và khích lệ SV phấn đấu, học tập và vươn lên. Bên cạnh đó, họ tuyệt đối không được lợi dụng, trục lợi cá nhân vơ vãi, xúc phạm đến nhân phẩm của SV. Nói tóm lại, họ phải gương mẫu trước SV từ tác nghiệp, văn hóa ứng xử, thể hiện tư cách đạo đức trong sáng của người thầy thuốc, người vào nghề trước SV.

2.1.2. *Nắm vững kiến thức khoa học cơ bản, y cơ sở và kiến thức chuyên ngành về lĩnh vực chuyên môn của mình*

Nghề y là loại hình lao động rất đặc thù, đó là chăm sóc và điều trị người bệnh; có vai trò quyết định đến sức khỏe và tính mạng của con người – yếu tố quan trọng nhất của cuộc sống. Chính vì vậy, nghề y không cho phép hoặc hạn chế đến mức thấp nhất những sai lầm chuyên môn của đội ngũ cán bộ y tế. Chỉ một sai sót nhỏ hoặc sự chậm trễ rất có thể để lại những hậu quả khôn lường cho người bệnh. Vì vậy, công tác đào tạo cán bộ y tế tại các trường đại học y được xem là rất đặc thù, bắt buộc các SV ngay từ khi còn học tập tại các trường đại học phải nắm vững kiến thức khoa học cơ bản, y cơ sở và kiến thức chuyên ngành về lĩnh vực chuyên môn của mình.

Để trở thành người thầy thuốc, các SV trường đại học y phải trải qua quá trình đào tạo khá đặc biệt so với các ngành nghề khác: Thời gian kéo dài hơn (6 năm); thời lượng dành cho thực hành nhiều hơn; tính chất nghề nghiệp khá nhạy cảm và phức tạp.

Một thầy thuốc muốn trở thành CTVHDLS thì một trong những điều kiện bắt buộc phải thành thực các kĩ năng thực hành và trải nghiệm lâm sàng một thời gian nhất định. Chỉ có như vậy họ mới có thể thực hiện được nhiệm vụ hướng dẫn lâm sàng cho SV.

2.2. *Cộng tác viên hướng dẫn lâm sàng cũng là thầy giáo*

Với vai trò là nhà giáo, thầy giáo, CTVHDLS phải đáp ứng những yêu cầu bắt buộc để có thể “hành nghề” nhà giáo. Cụ thể là:

2.2.1. *Nắm vững kĩ thuật dạy học ở bậc Đại học*

Dạy học ở bậc Đại học về bản chất là đào tạo SV có đủ kiến thức, kĩ năng và thái độ để tham gia hoạt động lao động ở trình độ cao. Vì vậy, dạy học ở bậc Đại học có nhiều điểm khác biệt so với các cấp học thấp hơn (tiểu học, trung học cơ sở và trung học phổ thông, cao đẳng). Nó đòi hỏi giảng viên phải nắm vững được những kĩ thuật dạy học cơ bản. Cụ thể gồm các kĩ thuật sau: Nêu vấn đề, giải quyết vấn đề, tích cực hóa hoạt động học tập của SV, trình bày bài giảng, tổ chức cho SV xemina, tự học, hướng dẫn thực hành, kiểm tra, đánh giá SV; động viên, khuyến khích, lời cuốn SV vào hoạt động học tập...

CTVHDLS phải hành nghề như một thầy giáo (giảng viên) đại học. Họ phải xác định được mục đích, nhiệm vụ dạy học, xây dựng nội dung dạy học, sử dụng điều luyện các phương pháp dạy học (phù hợp với y học) và sử dụng các phương tiện dạy học một cách hiệu quả. Muốn như

vậy, họ cũng phải triển khai các tác nghiệp như một nhà giáo: Đọc tài liệu, soạn giáo án, thuyết trình, tập giảng, tác nghiệp với đồng nghiệp, hướng dẫn, lời cuốn SV vào bài giảng, hoạt động học tập, phát huy ở SV tính chủ động, tích cực và sáng tạo; sử dụng công nghệ thông tin vào quá trình dạy học....

2.2.2. *Cộng tác viên hướng dẫn lâm sàng phải biết lựa chọn các phương pháp dạy học phù hợp*

Cần cứ vào: Đặc thù của bài giảng; khả năng nhận thức của SV; khả năng tư duy, sáng tạo và tự học của SV; cơ sở vật chất kĩ thuật phục vụ dạy học.

Để thực hiện mục đích và nhiệm vụ dạy học, giảng viên phải biết sử dụng hệ thống các phương pháp dạy học. Hiện có nhiều cách phân loại về phương pháp dạy học khác nhau phụ thuộc vào góc nhìn, quan niệm về hoạt động dạy học và hoạt động học tập khác nhau.

Đối với hoạt động dạy học và hoạt động học tập tại các trường đại học, có hệ thống các phương pháp dạy học sau: Nêu và giải quyết vấn đề; thuyết trình; thực hành; thảo luận; rèn luyện; hướng dẫn SV tự nghiên cứu, kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của SV. Thực tế, giáo viên ở các trường đại học phải sử dụng thuần thục tất cả các phương pháp dạy học trên. Trên cơ sở đó, lựa chọn phương pháp dạy học chủ yếu cho một bài giảng nhất định.

Xét cho cùng, dù lựa chọn và sử dụng phương pháp dạy học nào, CTVHDLS cũng phải đạt được mục đích là rèn luyện tư duy sáng tạo và khả năng tự học cho SV. Điều này chỉ có thể thực hiện được khi và chỉ khi CTVHDLS thuần thục về phương pháp dạy học, lựa chọn phương pháp dạy học biến quá trình đào tạo thành tự đào tạo, khơi dậy ở SV tính chủ động, tích cực và sáng tạo. Lúc đó, SV thực sự trở thành trung tâm của quá trình đào tạo, chủ thể tích cực của quá trình đào tạo. Khi đó, CTVHDLS lui về hậu trường, trở thành người hướng dẫn, cố vấn, đạo diễn, kiểm tra, giám sát quá trình học tập và nghiên cứu của SV; động viên và khuyến khích SV học tập và rèn luyện.

Tuy nhiên, để đạt đến trình độ như vậy không phải là vấn đề đơn giản. Ngay cả những người làm công tác dạy học lâu năm cũng có thể chưa đạt được, chưa nói đến việc kiêm nhiệm nhiệm vụ dạy học như các CTVHDLS. Để đạt được yêu cầu như vậy đòi hỏi CTVHDLS phải xác định nhiệm vụ hướng dẫn lâm sàng cho SV cũng là nghề chính của bản thân, từ đó quyết tâm rèn luyện, lao động với tinh thần, trách nhiệm cao nhất. Đồng thời, CTVHDLS cũng phải có năng lực tích hợp nội dung, nhiệm vụ giáo dục đạo đức và trách nhiệm nghề nghiệp cho SV thông qua việc hướng dẫn lâm sàng cho SV.

2.2.3. *Cộng tác viên hướng dẫn lâm sàng cũng phải có khả năng hướng dẫn sinh viên nghiên cứu khoa học y học*

Việc hướng dẫn SV làm khoa học là nhiệm vụ rất quan trọng của giảng viên đại học. Bất cứ giảng viên đại học nào cũng phải hoàn thành nhiệm vụ này từ đơn giản đến phức tạp; từ các thí nghiệm đơn giản đến việc rút ra các quy luật, khách quan; từ viết một bài báo đến hoàn thành đồ án, khóa luận tốt nghiệp. Do tính chất đặc thù của hoạt động học tập ở bậc Đại học (có tính chất nghiên cứu) nên nghiên cứu khoa học là con đường hiệu quả giúp SV học tập một cách tốt nhất và nhanh nhất.

